

**ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОКРЕМИХ ЕТАПІВ
СЛУЖБОВОЇ КАР'ЄРИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ**

**PECULIARITIES OF THE LEGAL REGULATION OF CERTAIN STAGES
OF THE SERVICE CAREER OF POLICE OFFICERS**

Актуальність статті полягає в тому, що кар'єра кожного працівника, незалежно від форми власності підприємства, установи чи організації, в якій він здійснює трудову діяльність, є індивідуальною та залежить здебільшого від дій та рішень особи. Проте, в окремих випадках саме місце роботи детермінує особливості кар'єрного росту працівника. Подібна ситуація є характерною для службово-трудової діяльності в органах підрозділах Національної поліції України. Службова кар'єра поліцейських поєднана із виконанням особливих трудових обов'язків, а також багатьох інших особливостей, які існують на кожному етапі просування по службі та відображаються на механізмі її правового регулювання. У статті, спираючись на аналіз наукових поглядів вчених та норм чинного законодавства України, виділено ключові етапи службової кар'єри поліцейських. Акцентовано увагу на відмінностях між службовою кар'єрою поліцейських від інших категорій працівників. Розкрито особливості правового регулювання окремих етапів службової кар'єри поліцейських. Зроблено висновок, що регулювання службової кар'єри поліцейських має велику кількість особливостей, які не притаманні регулюванню трудової діяльності інших категорій працівників та виражені в наступному: по-перше, різноманітні етапи службової кар'єри поліцейських регламентуються особливим видом локальних нормативно-правових актів – наказами керівників органів та підрозділів Національної поліції; по-друге, відомча нормативно-правова база у сфері роботи поліції окреслює специфічну структуру правового статусу поліцейських, яка передбачає наявність спеціальних звань, стаж його служби та, певним чином, професіоналізм; по-третє, в межах своєї службової кар'єри на працівника поліції покладається великий масив службово-трудова обов'язків, передбачених загальним трудовим, спеціальним відомчим законодавством, а також локальними підзаконними актами в сфері роботи поліції, які встановлюють вектори діяльності конкретних підрозділів та служб Національної поліції України; по-четверте, особливий характер має початок службової кар'єри поліцейського, який передбачає обов'язкове первинне навчання, а також перевірку особи на відповідність за своїми психологічними та фізичними параметрами навантаженням служби в поліції; по-п'яте, спеціальним відомчим законодавством визначено особливі гарантії професійної роботи поліцейських, якими вони мають право безперешкодно користуватись протягом всієї службової кар'єри; по-шосте, нормативно-правовими актами визначено особливі обмеження антикорупційного змісту, вплив яких розповсюджується на поліцейських протягом всього строку їх службової кар'єри.

Ключові слова: *службова кар'єра, поліцейські, Національна поліція України, правове регулювання.*

The relevance of the article lies in the fact that the career of each employee, regardless of the form of ownership of the enterprise, institution or organization in which he works, is individual and depends mostly on the actions and decisions of the individual. However, in some cases, the place of work itself determines the specifics of an employee's career growth. A similar situation is typical for official and labor activities in the bodies and

divisions of the National Police of Ukraine. The service career of police officers is combined with the performance of special labor duties, as well as many other features that exist at each stage of promotion and are reflected in the mechanism of its legal regulation. The article, based on the analysis of the scientific views of scientists and the norms of the current legislation of Ukraine, highlights the key stages of the service career of police officers. Attention is focused on the differences between the careers of police officers and other categories of employees. The peculiarities of the legal regulation of certain stages of the service career of police officers are disclosed. It was concluded that the regulation of the service career of police officers has a large number of features that are not inherent in the regulation of labor activities of other categories of employees and are expressed as follows: firstly, various stages of the service career of police officers are regulated by a special type of local legal acts – orders heads of bodies and divisions of the National Police; secondly, the departmental legal framework in the field of police work outlines the specific structure of the legal status of police officers, which provides for the presence of special ranks, length of service and, in a certain way, professionalism; thirdly, within the scope of his official career, a police officer is entrusted with a large array of official and labor duties provided for by general labor, special departmental legislation, as well as local by-laws in the field of police work, which establish vectors of activity of specific units and services National Police of Ukraine; fourthly, the beginning of a police officer's service career is of a special nature, which involves mandatory initial training, as well as a person's psychological and physical compliance with the workload of police service; fifth, special departmental legislation defines special guarantees of the professional work of police officers, which they have the right to freely use throughout their career; sixthly, regulations define special anti-corruption restrictions, the impact of which extends to police officers throughout their career.

Key words: *official career, police officers, National Police of Ukraine, legal regulation.*

Постановка проблеми. Кар'єра кожного працівника, незалежно від форми власності підприємства, установи чи організації, в якій він здійснює трудову діяльність, є індивідуальною та залежить здебільшого від дій та рішень особи. Проте, в окремих випадках саме місце роботи детермінує особливості кар'єрного росту працівника. Подібна ситуація є характерною для службово-трудова діяльності в органах підрозділах Національної поліції України. Службова кар'єра поліцейських поєднана із виконанням особливих трудових обов'язків, а також багатьох інших особливостей, які існують на кожному етапі просування по службі та відображаються на механізмі її правового регулювання.

Стан дослідження проблеми. Окремі проблемні питання, пов'язані із службовою кар'єрою працівників поліції, у своїх наукових працях розглядали: В.Б. Авер'янов, Д.М. Бахрах, Ю.П. Битяк С.М. Бортник, В.В. Венедиктов, А.А. Добровольський, М.І. Іншин, В.В. Лазор, П.Д. Пилипенко, В.І. Прокопенко, Г.І. Чанишева та інші. Втім, незважаючи на чималі теоретичний доробок, в юридичній літературі відсутні комплексні наукові дослідження, присвячені правовому регулюванню окремих етапів службової кар'єри поліцейських.

Саме тому **метою статті є:** з'ясувати особливості правового регулювання окремих етапів службової кар'єри поліцейських.

Виклад основного матеріалу. Першочергово необхідно відмітити, що важливою спільною особливістю правового регулювання всіх етапів службової кар'єри поліцейських є специфіка локальних нормативних актів, що видаються в органах та підрозділах поліції з питань проходження служби. Відповідно до загальних трудових положень КЗпП, взаємини між керівником та персоналом підприємства, установи чи організації оформлюються у вигляді наказів. Наприклад, згідно із статтею 24 Кодексу, працівників не може бути допущений до роботи без укладення трудового договору, оформленого наказом чи розпорядженням власника або уповноваженого ним органу. Звільнення працівника з підприємства, установи чи організації оформлюється наказом, копія якого видається працівнику. За допомогою наказів до працівників застосовуються заходи дисциплінарної відповідальності та заохочень [1].

Водночас, в діяльності органів та підрозділів НПУ, відповідно до Закону України «Про Національну поліцію України» від 02.07.2015 № 580-VIII рішення з питань проходження служби

оформлюються письмовими наказами по особовому складу на підставі відповідних документів, перелік та форма яких установлюються Міністерством внутрішніх справ України. Видавати накази по особовому складу можуть керівники органів, підрозділів, закладів та установ поліції відповідно до повноважень, визначених законом та іншими нормативно-правовими актами, та номенклатурою посад, затвердженою Міністерством внутрішніх справ України [2].

Механізм видання подібних локальних документів передбачено у Наказі МВС «Про затвердження Порядку підготовки та видання наказів щодо проходження служби в поліції» від 23.11.2016 № 1235. Згідно з Розділом II документу, підставою для видання наказів по особовому складу є такі зміни в службовій діяльності [3]: призначення на посади, переміщення по службі, тимчасове виконання обов'язків за іншою посадою; присвоєння та позбавлення спеціальних звань поліції, пониження у спеціальному званні на один ступінь; закріплення спеціальних жетонів з індивідуальним номером; заохочення; зарахування у розпорядження; звільнення з посади; звільнення зі служби в поліції; відрядження поліцейських до державних (міждержавних) органів, установ, організацій та органів місцевого самоврядування із залишенням на службі в поліції; відсторонення від виконання службових обов'язків (посади) [3]; надання відпусток відповідно до законодавства; зміни прізвища, імені та по батькові; обчислення стажу служби в поліції, який дає право на встановлення поліцейським надбавки за вислугу років, надання додаткової оплачуваної відпустки; встановлення посадових окладів; встановлення чи скасування додаткових видів грошового забезпечення, премії та інших доплат відповідно до вимог чинного законодавства України; направлення поліцейських для проходження служби у складі національного персоналу в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, а також їх повернення. Накази по особовому складу повинні мати єдину самостійну порядкову нумерацію, окрему від наказів іншого характеру (нормативно-правового, організаційно-розпорядчого тощо). Оригінали наказів по особовому складу зберігаються в підрозділах документального забезпечення органів поліції, які ці накази видали. Другі примірники наказів або витяги з них надсилаються до підрозділів кадрового забезпечення, фінансового забезпечення та бухгалтерського обліку, управління майном, а також у разі необхідності до інших зацікавлених підрозділів [3].

Особливий спектр завдань та функцій, які покладаються на працівників Національної поліції України, детермінує специфіку службової кар'єри поліцейських вже на її стартових етапах. Так, сам доступ до професії поліцейського консолідує в собі декілька важливих відмінностей.

В роботі Національної поліції України процедура прийняття на службу є значно ширшою та передбачає попередню перевірку кандидатів. Зокрема, згідно із статтею 50 Закону України «Про Національну поліцію України» від 02.07.2015 № 580-VIII громадяни нашої держави, які виявили бажання вступити на службу в поліцію, з метою визначення стану їхнього здоров'я зобов'язані пройти медичні обстеження, а також перевірку рівня фізичної підготовки, психофізіологічне обстеження, обстеження на предмет виявлення алкогольної, наркотичної та токсичної залежності. Громадяни України, які виявили бажання вступити на службу в поліцію, за їхньою згодою проходять тестування на поліграфі [2].

Важливою особливістю правового регулювання службової кар'єри поліцейських, є встановлення на законодавчому рівні спеціальних звань для осіб, які працюють на посадах поліцейських. Згідно статті 80 відомчого Закону про діяльність поліції, встановлено такі спеціальні звання поліцейських: 1) спеціальні звання молодшого складу: рядовий поліції; капрал поліції; сержант поліції; старший сержант поліції; 2) спеціальні звання середнього складу: молодший лейтенант поліції; лейтенант поліції; старший лейтенант поліції; капітан поліції; майор поліції; підполковник поліції; полковник поліції; 3) спеціальні звання вищого складу поліції: генерал поліції третього рангу; генерал поліції другого рангу; генерал поліції першого рангу [2].

Однією з важливих особливостей правового регулювання безпосередньо активного етапу службової кар'єри поліцейських, тобто, їх прямої трудової діяльності є багатоманітність службово-трудова обов'язків. Так, поряд із трудовими обов'язками працівників, службовими обов'язками поліцейських, існують обов'язки, які визначені підрозділом в якому поліцейський проходить службу.

Наприклад, окремим нормативно-правовим актом підзаконного характеру регульовано роботу слідчих підрозділів, а саме Наказом МВС «Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України» від 06.07.2017 № 570. Окремий правовий регламент має діяльність Департаменту організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України уособлений Положенням від 27.11.2015 № 126 [4; 5].

Аналогічним чином організовано діяльність інших підрозділів Національної поліції України, на працівників кожного з яких покладено додаткові обов'язки та функції, визначені у підзаконних нормативно-правових актах, які регулюють діяльність окремих структурних елементів НПУ, наприклад, як це зроблено у Наказі НПУ «Про затвердження Положення про Департамент карного розшуку Національної поліції України» від 14.11.2015 № 90, Наказі НПУ «Про затвердження Положення про Департамент кіберполіції Національної поліції України» від 10.11.2015 № 85, Наказі НПУ «Про затвердження Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України» від 27.11.2015 № 123 і таке інше.

Поза увагою не можна залишити таку важливу особливість правового регулювання службової кар'єри поліцейських, як встановлення антикорупційних обмежень, а також обмежень пов'язаних із зайняттям іншими видами трудової діяльності. За загальним правилом, згідно до статті 66 Закону України «Про Національну поліцію України» від 02.07.2015 № 580-VIII поліцейський не може під час проходження служби займатися іншою оплачуваною діяльністю, крім науково-педагогічної, наукової або творчої [2].

З поміж іншого, під час всієї трудової діяльності працівник поліції обмежується в деяких належних йому суб'єктивних правах відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII. В розумінні вказаного законодавчого акту корупція – це використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 Закону (особами уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, суддів, державних службовців, поліцейськими і таке інше), наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [6]. З метою протидії явищу корупції, на поліцейських розповсюджуються додаткові обмеження та обов'язки пов'язані із особливостями отримання подарунків, спільною працею з близькими родичами, запобіганням виникненню конфлікту інтересів, а такою обов'язок систематичного проходження фінансового контролю і таке інше. Зокрема, поліцейські, відповідно до статті 27 Закону не можуть мати у пряму підпорядкування близьких їм осіб або бути прямо підпорядкованими у зв'язку з виконанням повноважень близьким особам. Своєї черги, близькими особами вважаються, члени сім'ї поліцейського, а також чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний та двоюрідний брати, рідна та двоюрідна сестри, рідний брат та сестра дружини (чоловіка), племінник, племінниця, рідний дядько, рідна тітка, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, батько та мати дружини (чоловіка) сина (дочки), усиновлювач та усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням зазначеного суб'єкта [6].

Навести до уваги також потрібно нормативну визначеність гарантій професійної діяльності поліцейських. Варто відмітити, що термін «гарантія» в узагальненому тлумаченні розкривається як умова, котра забезпечує успіх чого-небудь; гарантія- порука в чомусь, забезпечення чого-небудь тощо [7, с. 173;8, с. 130].

Трудова діяльність кожного працівника, а також його основні трудові права та інтереси забезпечуються гарантіями визначеними КЗпП, Конституцією та іншими національними законодавчими актами в сфері праці. Однак, зважаючи на особливо складний характер роботи поліцейських та супутні їй ризики, законодавець визначив додаткові професійні гарантії, якими вказана категорія працівників користується в раках своєї службової кар'єри. Зокрема, стаття 62 Закону України «Про Національну поліцію України» від 02.07.2015 № 580-VIII вказує, що поліцейський під час виконання покладених на поліцію повноважень є представником держави. Законні вимоги поліцейського є обов'язковими для виконання всіма фізичними та юридичними особами. Поліцейський під час виконання покладених на нього обов'язків підпорядковується тільки своєму безпосередньому та прямому керівнику. Правопорушення щодо поліцейського або особи, звільненої зі служби в поліції, її близьких родичів, вчинені у зв'язку з його попередньою службовою діяльністю, мають наслідком відповідальність відповідно до закону. Окрім того, кожен поліцейський [2]: 1) забезпечується належними умовами для виконання покладених на нього службових обов'язків; 2) отримує в органах поліції в установленому порядку інформацію, у тому числі з обмеженим доступом, та матеріали, необхідні для належного виконання покладених на нього обов'язків; 3) користується повноваженнями, передбаченими цим Законом, незалежно від

посади, яку він займає, місцезнаходження і часу; 4) своєчасно і в повному обсязі отримує грошове забезпечення та інші компенсаційні виплати відповідно до закону та інших нормативно-правових актів України; 5) у повному обсязі користується гарантіями соціального та правового захисту, передбаченими цим Законом та іншими актами законодавства; 6) захищає свої права, свободи та законні інтереси всіма способами, що передбачені законом; 7) під час виконання поліцейських повноважень користується безоплатно всіма видами громадського транспорту міського, приміського і місцевого сполучення (крім таксі), а також попутним транспортом. Поліцейські, які виконують повноваження поліції на транспортних засобах, крім того, мають право на безоплатний проїзд у поїздах, на річкових і морських судах. Під час службових відряджень поліцейські мають право на позачергове придбання квитків на всі види транспорту і розміщення в готелях при пред'явленні службового посвідчення та посвідчення про відрядження; 8) може бути переміщений по службі залежно від результатів виконання покладених на нього обов'язків та своїх професійних, особистих якостей. В органах (закладах, установах) поліції з метою захисту трудових, соціально-економічних прав та інтересів поліцейських відповідно до вимог законодавства можуть утворюватися професійні спілки. Обмеження прав професійних спілок поліцейських порівняно з іншими професійними спілками не допускається [2].

Висновки. Таким чином, проведений в статті науковий аналіз системи та механізму правового регулювання службової кар'єри поліцейських показав наявність великої кількості особливостей, які не притаманні регулюванню трудової діяльності інших категорій працівників та виражені в наступному:

– по-перше, різноманітні етапи службової кар'єри поліцейських регламентуються особливим видом локальних нормативно-правових актів – наказами керівників органів та підрозділів Національної поліції;

– по-друге, відомча нормативно-правова база у сфері роботи поліції окреслює специфічну структуру правового статусу поліцейських, яка передбачає наявність спеціальних звань, стаж його служби та, певним чином, професіоналізм;

– по-третє, в межах своєї службової кар'єри на працівника поліції покладається великий масив службово-трудова обов'язків, передбачених загальним трудовим, спеціальним відомчим законодавством, а також локальними підзаконними актами в сфері роботи поліції, які встановлюють вектори діяльності конкретних підрозділів та служб НПУ;

– по-четверте, особливий характер має початок службової кар'єри поліцейського, який передбачає обов'язкове первинне навчання, а також перевірку особи на відповідність за своїми психологічними та фізичними параметрами навантаженням служби в поліції;

– по-п'яте, спеціальним відомчим законодавством визначено особливі гарантії професійної роботи поліцейських, якими вони мають право безперешкодно користуватись протягом всієї службової кар'єри;

– по-шосте, нормативно-правовими актами визначено особливі обмеження антикорупційного змісту, вплив яких розповсюджується на поліцейських протягом всього строку їх службової кар'єри.

Список використаних джерел:

1. Кодекс законів про працю України: кодекс від 10.12.1971 № 322-VIII. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1971. Додаток до № 50.
2. Про Національну поліцію: закон від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379.
3. Про затвердження Порядку підготовки та видання наказів щодо проходження служби в поліції: наказ від 23.11.2016 № 1235. *Офіційний вісник України*. 2017. № 7. Ст. 209.
4. Про затвердження Положення про Департамент організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України : наказ від 27.11.2015 № 126.
5. Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України: наказ від 06.07.2017 № 570. *Офіційний вісник України*. 2017. № 72. Ст. 2212.
6. Про запобігання корупції: закон від 14.10.2014 № 1700-VIII. *Відомості Верховної ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови / под.ред. В.Т. Бусел. К. ; Ірпінь ; Перун, 2002.
8. Ожегов С.І. Словник російської мови ; під ред. Н.Ю. Шведової. 20 вид., стереотип. М. : рос. мова, 1988.